

A HELYI TÁRSADALOM VIZSGÁLATA TOLMÁCSON THE EXAMINATION OF LOCAL SOCIETY IN TOLMÁCS VILLAGE

Féja Fruzsina¹, Kassai Zsuzsanna²

¹BSc-t végzett hallgató, vidékfejlesztési referens, ²adjunktus, PhD

¹Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, ²Szent István Egyetem, Gazdaság- és
Társadalomtudományi Kar

E-mail: fruzsinafeja@gmail.com, kassai.zsuzsanna@gtk.szie.hu

Összefoglalás

Ahhoz, hogy egy településen sikeres beruházások, fejlesztések valósuljanak meg, ismerni kell az adott közösség problémáit és fejlesztési igényeit. Tanulmányunk ennél fogva a tolmácsi helyi társadalom jellemzőinek, jövőképeinek, a társadalmi problémáknak és igényeknek a feltárására irányul. Primer kutatásunkat Böhm Antalnak és Pál Lászlónak a helyi társadalom elemzéséhez kidolgozott hat dimenziója (integráció, kötődés, elégedettség, kooperáció, részvétel és perspektíva) mentén végeztük kérdőíves felmérés és megfigyelés segítségével. A vizsgálataink megerősítették, hogy lakosság nagy része ragaszkodik a lakóhelyéhez, Tolmácshoz. Az itt élők számára vonzó a szép, nyugodt, mégis folyamatosan fejlődő környezet. A negatívumok között elsősorban a munkalehetőségek és a társadalmi szerveződések hiányát kell megemlítenünk.

Abstract

To realize a successful investment, development in a settlement, it is necessary to identify and understand the problems and the developmental needs of local society concerned. Therefore, our paper focuses on the exploration of characteristics and visions of local community and the identification of social problems and local needs. A primary research was conducted with the help of a questionnaire survey and observations to analyse the local society alongside the six dimensions (integration, attachments, satisfaction, cooperation, participation and perspectives) adopted from Antal Böhm and László Pál. Our examinations confirmed that the majority of inhabitants are closely attached to their places of residence, Tolmács village. The nice, peace, quiet, but continuously developing environment is an important pull factor. Among the weaknesses the lack of job opportunities and social organisations must be noted.

Kulcsszavak: helyi társadalom, integráció, együttműködés, társadalmi részvétel, jövőkép

JEL besorolás: Q01, R11, D70, D71

LCC: HM756-781, HN1-995

Bevezetés

A vidék fejlesztéséhez elengedhetetlen az aktív helyi társadalom, a cselekvőképes helyi közösség. A vidékfejlesztés kapcsán ezért foglalkozni szükséges a vidéki térségek társadalmával, emberi erőforrásával, meg kell ismerni az adott közösség helyzetét, fel kell tárnunk, hogy van-e megfelelő szakértelem helyben a fejlesztések megvalósításához, van-e egyáltalán igény a fejlődés iránt, megfelel-e a jelenlegi életminőség a közösségnek és meg van-e az emberekben a kellő aktivitás és a tenni akarás. (Kis, 2006).

Csurgó (2013) vidékkel kapcsolatos kutatásai között szintén kitért a közösség megítélésére. Felmérései során azt az eredményt kapta, hogy a vidék sajátos dimenziója a közösség. A vidéki életben a szomszédsági kapcsolat erőteljesen mutatkozik, és a közösségi életben fontos a személyes kapcsolat (Csurgó, 2013).

A 21. század társadalmának nagy feladata, hogy megtartsa a már meglévő közösségét, és a demokráciában való részvételét felerősítse. Az emberiség egyre inkább felismeri, hogy a globalizációban fontos, hogy a világ ne uniformizálódjon, a sokféleség, sokszínűség kerüljön előtérbe. Maradjon meg egy közösség tradíciója, hiszen gazdagítja, szépíti a társadalmi életet. Itt jelennek meg fontos szereplőként a lokális társadalmak, akik ezt fenn tudják tartani (Böhm, 2002). A vidéki közösségek azonban Vitányi (2007) szerint az elmúlt néhány évtizedben a hanyatlás lejtőjén indultak meg. A jövőt tekintve nagy változásokra lehet számítani, hiszen a modernizáció egyik következménye lesz a vidéki közösségek szerepének, összetételének megváltozása. Az eredeti felfogás szerint értelmezett közösség átalakul, egyre inkább kiüresedik, az összetartó szerepe csorbul. Az egyén számára már nem lesz fontos közösségbe tartozni, egyedül hozza majd meg döntéseit, és embertársaival fennálló kapcsolata egyre felületesebbé válik (Vitányi, 2007).

Andorka Rudolf (2006) *Bevezetés a szociológiába* című könyvében is hasonló kutatási eredményekről számol be. Egy a 90-es években készült kutatásban, amelyben az emberek értékeit vizsgálták, megállapították, hogy a korábbi évekhez képest tovább erősödtek az individualizált értékek, viszont csökkent a szociabilitási és közösségi értékek fontossága.

Hankiss Elemér (2004) is hasonló megállapításra jutott *Társadalmi csapdák és diagnózisok* című írásában. Ebben rámutat arra, hogy világunk alapvető hiányokat szenved társadalmi téren. Ilyen hiány például a közösségek hiánya. A közösségek egyaránt meghatározóak mind az egyén, mind az egész társadalom életében. Az egyénnek fontos, mert segíthet személyiségének fejlődésében, értelmet és célt adhat életének. A társadalomnak pedig azért fontos, mert a közösségek nélkül a társadalom szétaprózódik, egyénekre esik szét, tehetetlen tömeggé válik és saját önös érdekein túl nem képes látni.

Vitányi (2007) *Új társadalom - új szemlélet* című könyvében háromféle közösségről ír: első-, másod- és harmadfokú közösségekről. Elsőfokú közösségnek számít a hagyományos család, egy vallási közösség, amelyek tagjai szorosan együttműködnek, teljes személyiségükkel vannak jelen. Ez a fajta közösség jelenti a hagyományos társadalmat. A másodfokú közösségekben a kapcsolatok nem direkt módon léteznek, az emberek személyiségének csak egy része jelentős. Ebben az esetben nagy, akár több ezer vagy milliós létszámú közösségekről van szó. Ezt a szerveződést a felgyorsult modernizálás hozta létre, így az egyre fejlődő technika, nagyüzemesítés, tömeges fogyasztás, és nagyvárosok felé történő orientálódás. Ebben a közösségben kevesebb a személyes kapcsolat, hierarchikus viszonyok állnak fenn, ellentétben az elsőfokú közösségekkel, ahol intim, hosszú időre szóló kapcsolatok vannak kis létszámú közösségben. A harmadfokú közösségekben pedig a kapcsolatok a második fok terjedelmét is túlszárnyalja, és nagymértékben azonosulnak a közös érdekekkel (Vitányi, 2007).

Tanulmányunkban a helyi társadalom fogalmának meghatározására Böhm Antal (2002, p.9.) definícióját használtuk, amely szerint: „*helyi társadalomnak nevezük azt az egy-egy településen kialakult mezo- csoportot, amely az individuum és a társadalmi egész között a primer csoportokon keresztül érdekeket, értékeket, ideológiákat közvetít, tradíciókat őriz és az autochton strukturálódás lehetőségét nyújtja*”.

A helyi társadalom elemzésére a nyolcvanas években Böhm Antal (2002) és Pál László (1984) új módszert találtak. Kiindulási pontjuk az volt, hogy ha fejlesztéseket vagy egyéb társadalomra hatást gyakorló intézkedést akarnak indítani, a lehető legjobban meg kell ismerni a helyi társadalom helyzetét. Böhm a helyi társadalom problémakörét hat dimenzió köré csoportosította. Ezek a dimenziók a következők: integráció, kötődés, elégedettség, kooperáció, részvétel, perspektíva. Ezek vizsgálatát részletesen is bemutatjuk a következő fejezetben.

Anyag és módszertan

Primer kutatásunk keretében megfigyeléssel és kérdőíves felméréssel gyűjtöttünk információkat a helyi társadalom jellemzőiről. A kérdőíves felmérést online közösségi oldalon és személyesen is végeztük. A kérdőívet olyan személyekkel töltöttük ki, akik közvetlen kapcsolatban állnak a helyi lakossággal, belelátnak a közösségi életbe és sok embert ismernek. A kérdőívet 64 fő töltötte ki, aki közül 41% férfi és 59% nő volt. A kitöltők átlagéletkora 40 év volt. A válaszadók iskolai végzettsége magasabb volt a mintánkban, mint a teljes lakosság körében. A válaszadók közel kétharmada középfokú iskolai végzettségű, több, mint 20%-a felsőfokú végzettségű volt.

A kérdések között volt egyszerű, eldöntendő kérdés és nyitott, hosszabban kifejtendő kérdés is. A kérdőívben megtalálható kérdéseket az alábbi hat dimenzió mentén állítottuk össze.

Integráció: itt arra kerestük a választ, hogy vannak-e a településen elkülönült csoportok. A kérdés kapcsán arra voltunk kíváncsiak, hogyan látja a lakosság a falu egységességét és miben látja a különbséget, az elkülönülést a társadalom többi tagjától.

Kötődés: a helyi lakók ragaszkodását jelenti a településhez. Ebben a dimenzióban a ragaszkodás vagy az odaköltözés okait kerestük. Olyan vonzó és taszító tényezőket tártunk fel, amelyek indokolják a településhez való kötődés erősségét.

Elégedettség: a lakosság elégedettségét vizsgáltuk az intézményekkel, az ellátottsággal kapcsolatban. Azt elemeztük, hogy megfelel-e a lakosság számára a működésük.

Kooperáció: e dimenzió vizsgálata az egyének és csoportok közti kooperáció, együttműködés feltárására irányul. A kutatásunk idején működő társadalmi szervezetek jellegéről, működésükről gyűjtöttünk adatokat. Feltártuk az egyes szervezetek társadalmi megítélését is.

Részvétel: e dimenzió keretében a lakópolgárok közvetlen és közvetett részvételét vizsgáltuk a tolmácsiak mindennapi életét befolyásoló folyamatokban. Információkat gyűjtöttük (pl. összetétele, működése stb.) a helyi irányító testületről.

Perspektíva: az utolsó dimenzió a lakópolgárok perspektíváit kutattuk Tolmácson. Vizsgáltuk, hogy a helyieknek léteznek-e rövid vagy hosszú távú terveik, amelyek az egyén és családja életkörülményeit javítják.

Kutatási eredmények

Integráció

A válaszadók egyharmada szerint vannak elkülönült csoportok a településen. A válaszadók elkülönülést látnak az egy-egy vallási felekezethez tartozók, a szociálisan hátrányos helyzetűek,

a jómódúak-szerényebb körülmények között élők, a fiatalok-idősek, valamint a magyar és roma lakosok között. A válaszokból az is kiderült, hogy mindemellett elkülönülnek a falu társadalmi életében való részvétel alapján is az emberek, valamint a politikai hovatartozásuk, illetve a település vezetőségéhez való viszonyulásuk szerint is.

Arra a kérdésre, hogy tagja-e a válaszadó valamely általa említett csoportnak, mindössze 36%-uk válaszolta azt, hogy igen. Nagyobb részük vallási közösséghez, míg néhányan a fiatalok egy összetartó csoportjához tartoztak vagy az ún. „ellenállók” csoportjának voltak tagjai. Ellenállás mutatkozott ugyanis egyes, a helyi lakosságot érintő ügyekben hozott döntések kapcsán.

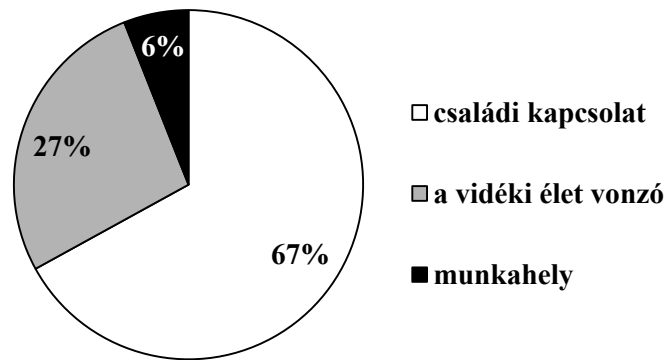
Felmértük azt is, hogy a válaszadók hogyan látják a roma kisebbséget. A megkérdezettek alig egynegyede gondolta úgy, hogy külön csoportot alkotnak a romák és a nem romák Tolmácson. Azzal indokolták véleményüket, hogy olyan nagy az összetartás a romák között, hogy nem tudnak megfelelően integrálódni a helyi társadalomba, ezért elkülönülnek a többségi társadalomtól. Életvitelükből, igényeikből adódóan más módon élnek, több közöttük a munkanélküli, továbbá nem tartják fontosnak a helyi közösséghez való tartozást. Rákérdeztük arra is, hogy lakóhelyileg elkülönül-e egymástól a romák és nem romák csoportja, erre azonban 100%-ban nemleges választ kaptunk, tehát nem egy adott településrészen élnek az egy kisebbséghez tartozók, hanem szétszórtan a településen. Ez is azt támasztja alá, hogy nem alkotnak élesen elkülönülő csoportot a romák, hiszen lakóhelyileg sem szigetelődnek el a falu területén.

Kötődés

Arra a kérdésre, hogy a kitöltő szeret-e Tolmácson élni, 4 fő kivételével, mindenki igennel válaszolt, tehát mindössze a lakosság 6%-a nem szeret a faluban élni. Ezt követően arra kerestük a választ, hogy mióta él Tolmácson a megkérdezett. A válaszadók 69%-a születése óta a településen él, míg 31%-ának nem ez az első lakóhelye.

A településre költözés okait is felmértük. Az 1. ábráról kiderül, hogy a legtöbben családi kapcsolat miatt költöztek Tolmácsra. Elmondásuk alapján házasságkötés következtében kerültek a településre. A vidéki élet vonzósága miatt a beköltözők 27%-a választotta a települést. Munkahely miatt csak egy fő költözött Tolmácsra.

A témával kapcsolatban azt is megkérdeztük, hogy ha lehetőség lenne rá, hová költözne a válaszadó. Budapestre a válaszolók 18%-a, míg más nagy városba a 41%-uk költözne szívesen. Községet 25%-os arányban, míg külföldi lakóhelyet 16%-os arányban választanának. Budapesten kívüli városok közül a legnépszerűbb Vác volt. A válaszokból kiderül, hogy a kutatásban résztvevők szívesen költöznének nagyobb vízpartjaink közelébe, illetve akár külföldre is.

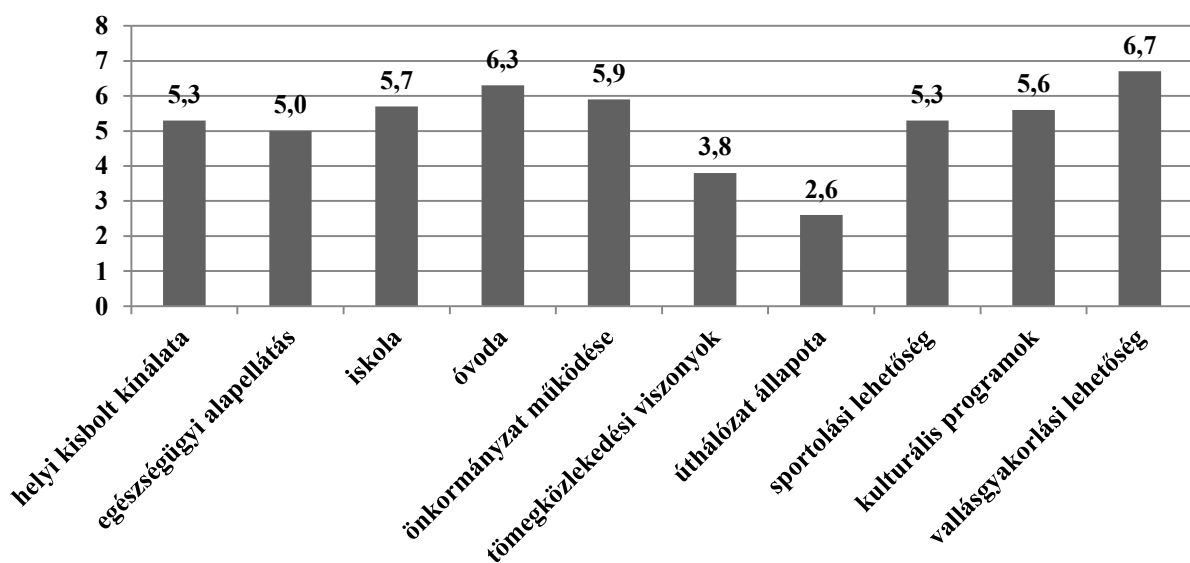

1. ábra: A településre való költözés okai (%)

Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés adatai alapján, 2017

Elégedettség

A közintézmények működésével, a helyi szolgáltatásokkal való elégedettség jellemzően közepes mértékű Tolmácson, egyik területen sem tapasztaltunk kimagaslóan nagy elégedettséget, hiszen egyik vizsgált tényező átlagértéke sem haladja meg a 7 pontot (2. ábra). A megkérdezettek leginkább a vallásgyakorlási lehetőségekkel elégedettek. Tolmácson csak a Római Katolikus Egyházközségnek van temploma, ahol egy plébános, hetente háromszor tart szentmisét. Néhány éve a templom belső terét felújították, és azóta is a hívő közösség adományaiból és külső forrásból folyik festmények restaurálása.

2. ábra: Elégedettségmérés eredményei (átlagérték 1-10-ig terjedő skálán)

Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés adatai alapján, 2017

Arra a kérdésre, hogy min szükséges a felsorolt tényezők közül változtatni, több javaslatot is lehetett tenni. A válaszadók 83%-a érezte úgy, hogy az úthálózat állapotán szükséges volna változtatni. A megkérdezettek 44%-a a tömegközlekedési viszonyokban is javulást várt. Járatsűrítést és jobb állapotú buszokat reméltek a helyiek. A harmadik legnagyobb problémát az egészségügyi alapellátás minősége jelenti, a megkérdezettek 25%-a jelezte ezt a problémát. Az orvosi rendelőben rossz állapotban lévő eszközök vannak és a házi orvosok túlterheltek, már elérték a nyugdíjkorhatárt, de nincs lehetőség a praxis átadására. Továbbá az elégedetlenségi

sor az önkormányzat működése (11%), a kulturális programok minősége és gyakorisága (9%), valamint az általános iskola oktatási színvonala (6%) folytatta. A lakosság kevésbé látja szükségesnek a sportolási lehetőségekben (3%), a helyi kisbolt kínálatában (3%), az óvoda működésében (2%) és a vallásgyakorlási lehetőségekben (2%) történő változtatást.

Kooperáció

A kooperáció kapcsán arról tájékozódunk, hogy mennyire vannak tisztában a megkérdezettek azzal, hogy milyen és mennyi társadalmi szervezet működik a településen, és hogy tagjai-e valamely szervezetnek. A válaszadók átlagosan 1,3 társadalmi szervezetről volt tudomásuk. Ez az arány nagyon alacsony, a helyi szervezetek tehát nem ismertek kellőképpen, illetve a lakosok többsége nem vesz részt a társadalmi életben, ahol e szervezetekről értesülhet. Ez az 1,3-as átlagérték olyan szélsőségekből adódott, hogy volt olyan személy, aki az összes civil szervezetet fel tudta sorolni, és sok olyan is akadt, aki egyet sem. A legtöbben a Polgárőr Egyesületet említették, majd sorban utána a Tolmácsért Alapítványt, a Tolmácsi Sportegyesületet, a Római Katolikus Egyházközséget és végül a Börzsöny és Térsege LEADER Egyesületet. A válaszadók 36%-a tagja valamely általa említett civil szervezetnek.

A következő kérdéskör a társadalmi összefogással volt kapcsolatos. Vizsgáltuk, hogy a helyiek mennyire fognak össze egy-egy közös cél érdekében. A megkérdezettek 8%-a szerint a helyiek összefogása egyáltalán nem, további 72%-a szerint szintén nem jellemző, csak kivételes esetekben kerül rá sor. Mindössze 18%-a nyilatkozta azt, hogy rendszeresen összefognak. 2%-uk szerint pedig nincs is közös célja a helyieknek.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy vannak-e a településen olyan csoportok, amelyek kifejezetten összetartanak, együttműködnek. A megkérdezettek 69%-a azt válaszolta, hogy igen, vannak olyan csoportok, amelyek kifejezetten összetartanak. A kutatásban résztvevők úgy látták, hogy főként a nyugdíjasok, a fiatalok egy-egy csoportja, az óvodás vagy iskolás gyermekek szülei, a társadalmi szervezetek tagjai tartanak össze. Szintén összetartó tényezőként említették a sportolást, az egyházat, a szomszédságokat, illetve egy adott utca lakóit. A felsoroltakon kívül az egyes családi, baráti kapcsolatokat is megemlítették a válaszadók. A közös cél legyen akár egy iskolai vagy óvodai rendezvény, egy falunap, egy szentmise, összehozza az embereket és egy adódó probléma estén ezek az egyének összetartanak, egy közösségként viselkednek.

1.táblázat: A problémamegoldásban segítséget nyújtók köre (%)

Akihez probléma esetén fordulhat	A válaszok megoszlása (%)
család, rokonok	50
barátok	8
saját magam oldom meg	20
egyéb nem hivatalos kapcsolat	14
hivatalos segítség	8

Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés adatai alapján, 2017

Arra a kérdésre is kerestük választ, hogyha probléma merül fel az egyén életében, kinek a segítségére számíthat annak megoldásában (1. táblázat). A megkérdezettek fele a családja és a rokonai segítségével oldja meg a problémáit, 20%-uk egyedül, míg 8%-uk barátok segítségével. Az eredmények azt mutatják, hogy a többség a szűkebb vagy tágabb családi körétől várja, illetve kapja a legtöbb segítséget, amikor szüksége van rá. Ehhez kapcsolódik az egyéb nem hivatalos kapcsolatok igénybe vétele is, amely válaszlehetőséget a megkérdezettek 14%-a

jelölte meg. A hivatalos segítség használatának aránya viszont mindössze 8% volt. Mi is azt tapasztaltuk a kutatás során, hogy a tolmácsi embereknek van egy olyan informális kapcsolatból kialakult hálózata, amely keretében többnyire megoldást találnak gondjaikra.

A válaszadókat arra is megkértük, hogy becsüljék meg, hogy mennyi lakossal állnak kapcsolatban. Erre a kérdésre a legtöbben, vagyis a kérdezettek 48%-a azt válaszolta, hogy kb. a lakosság felét ismeri, míg 36%-uk szinte az egész lakosságot ismeri saját bevallása szerint. A megkérdezettek között nem volt olyan, aki azt az opciót választotta, hogy nem ismer senkit sem a faluban. A válaszadók 16%-a viszont csak néhány embert ismert.

Részvétel

Felmértük, hogyan látják a válaszadók, hogy kiknek van beleszólása a falu ügyeibe, kik a döntéshozók. A megkérdezettek között alig volt olyan, aki úgy látja, hogy az önkormányzat tagjain kívül más is beleszólhatna a falu ügyeibe. A legtöbben azt válaszolták, hogy a képviselő testületnek van egyedül beleszólása a falu ügyeibe. A válaszadók 38%-a a képviselő testületet gondolta a falu döntéshozójának, a második legnagyobb aránnyal (35%) az önkormányzatot nevezték meg. A válaszadók 12%-a vélte úgy, hogy a fő döntéshozó Tolmácson a polgármester. Az eddig felsoroltakon kívül voltak, akik szerint a kormány (6%), a befolyásosabb helyi vállalkozók (4%), a lakosság (3%) és a civil szervezeteknek (1%) is van beleszólása a falu ügyeibe. A felmérésből kiderült, hogy a megkérdezettek nem voltak megelégedve a falu vezetőségével. Legtöbben hiányolták a lakosság véleményének kikérését vagy azok szem előtt tartását.

Fontosnak tartjuk kiemelni a társadalmi részvétel problémáit. Az évek során úgy tűnik, hogy egyre inkább gyengül a lakosság kezdeményező vagy közreműködő szándéka Tolmácson. Azt tapasztaltuk, hogy a helyi közösség nagy részében nincs meg a részvételi szándék a falu életét befolyásoló kezdeményezésekben vagy programokban. A válaszadók 66%-a ugyan állítása szerint már részt vett valamely Tolmács életét befolyásoló kezdeményezésben, ám többségük csupán bizonyos helyi rendezvények előkészítésében, szervezésében vagy lebonyolításában segített. Néhányan példaként említették a falunapokat, az óvodai és iskolai rendezvényeket, az idősek napját, a szüreti felvonulást és a bálakat. Régebben a falu- és temetőkaritási napok is összehozták a tenni akaró lakosságot, ezeket szintén többen említették. Néhányan egy-egy társadalmi szerveződés tagjaként vagy egykori tagjaként úgy érezték, hogy hozzá tudtak tenni valamit a tolmácsiak életszínvonalának emeléséhez. Ennek kapcsán a néptáncsoportot, a népdalkört és a polgárőrséget emelték ki. A kitöltők között voltak, akik rendszeresen a sportolásért és a faluban zajló sporteseményekért felelősek. A néhány éve zajlott templom felújításban segítők szintén úgy érezték, hogy jobbat tettek a falu életét, a közösséget.

Perspektíva

Fontosnak tartottuk annak feltárását is, hogy a megkérdezettek szerint jelenleg mi Tolmács legfontosabb érdeke, hogyan látják a falu jövőjét, céljait. Többen a helyi közösség fejlesztését tartották fontosnak, hogy nagyobb legyen az összhang a lakosság körében, összetartóbb és társadalmilag aktívabb legyen a közösség, megszűnjön az ellenségeskedés a falu lakói között. Mások szerint a lakosság helyben tartása, esetleg a népesség számának a növelése, az elöregedés megállítása a falu legfőbb feladata. Többen bizonyos szolgáltatásokat, intézményeket és sokan az infrastruktúrát fejlesztették volna. A válaszadók 73%-a szerint javítani kellene az úthálózat minőségén, 31%-uk említette, hogy a szennyvíz szakszerű elvezetésére, többek szerint játszótér építésére, a sportolási lehetőségek és a kulturális

programok bővítésére, valamint az óvoda és iskola és a könyvtár színvonalának javítására volna szükség. Mások a helyi gazdaságot fejlesztenék, új munkahelyek teremtését szeretnék elérni új vállalkozások (ipar) betelepítésével és a turizmus fejlesztésével. A válaszadók 25%-a szorgalmazta a kastély felújítását, 9%-uk pedig vendéglátóhely, étterem létesítését. Mások viszont épp a csendes, nyugodt környezetet, a természeti adottságokat szeretnék megőrizni, egy tavat kialakítani a falu közelében, parkot létrehozni.

Ezután azt a kérdést tettük fel a helyieknek, hogy a jövőben is Tolmácson szeretnének-e élni vagy sem. Kiderült, hogy a válaszadók 78%-a a jövőben is itt szeretne élni, 22%-a viszont nem. Azt is felmértük, hogy mi tartja a válaszadókat a településen, illetve miért költöznének el. Az igennel válaszolók között sokan azzal érveltek, hogy itt születtek, itt van a családjuk és ragaszkodnak Tolmácshoz és az eddigi életükhöz. Egy válaszadó a következőket mondta: „Az öreg fát sem ültetik át”. A másik nagy csoportot azok válaszai alkották, akik a nyugodt, békés vidéki környezet, a hegyvidéki fekvés miatt maradnának a településen. A munkahely mint helyben tartó és taszító tényezőként egyaránt megjelent. Van, aki a munkahelyhiány miatt menne el és van, aki munkája miatt nem kíván elköltözni. Azok, akik a jövőben nem szeretnének Tolmácson maradni, a kevés és jelentéktelen munkalehetőség mellett az emberek rossz természetét, a szórakozási, kulturális és sportolási lehetőségek hiányát, illetve a rossz közlekedési viszonyokat emelték ki taszító tényezőként. A válaszokból azt a következtetést vontuk le, hogy a kutatásban résztvevők többsége ragaszkodik, kötődik ehhez a faluhoz.

Változások eléréséhez olyan fejlesztésekre van szükség, amelyek a falu lakosságának javát szolgálják. Arra kértük a válaszadókat, hogy ítélik meg a Tolmácsot érintő korábban megvalósult fejlesztéseket. A megkérdezettek közül senki sem gondolta úgy, hogy Tolmácson nem érdemes fejleszteni. Ez mindenképp pozitív, hiszen ezáltal arra lehet következtetni, hogy a lakosság foglalkozik a jövőjével és lát lehetőségeket a távlatra vonatkozóan. A válaszadók 69%-a elégedettnek bizonyult a korábban megvalósult fejlesztésekkel és úgy gondolta, még több fejlesztésre volna szükség. A véleményezők 31%-a szerint viszont a kutatásunkig megvalósult fejlesztések jelentéktelenek, nincsenek kihasználva. Ez utóbbival nem értünk egyet, hiszen az elmúlt évtizedben a falu jelentős mértékben szépült, és olyan hasznos dolgokkal gazdagodott, mint a közösségi ház, a felújított templom, a Kovács Géza tér, a napkollektorokkal felszerelt intézmények. Természetesen a még fennálló hiányosságok ezt a képet rontják, és ezek fejlesztésére szükség van.

Következtetések

Ahhoz, hogy a helyi társadalom fejlődjön, nem csak külső segítség kell, hanem a lakosság belülről fakadó indíttatása is. Ösztönzésre van szükség ahhoz, hogy a tenni akarás és az egy közösséghez tartozás érzése erősödjön az egyéneken külön-külön és közösséggé kovácsolódva is. Minden település más és más, nem lehet sablonosan megoldani a felmerülő problémákat, egyedi megoldásokra van szükség. Úgy gondoljuk, hogy a településfejlesztés kéz a kézben jár a közösségfejlesztéssel. Tolmács sokat fejlődött a különböző támogatások és beruházások által, de a lakosság összetartása nem a falu erőssége. Úgy véljük, hiába való az anyagi fejlődés, ha a helyi társadalom tagjai elszigetelődnek egymástól és sok esetben az egyén – a családon kívül – nem tartozik nagyobb közösséghez.

Az integráció kapcsán a következtetést vontuk le, hogy vannak, akik az egy közösséghez tartozást nem elkülönülésként élik meg, viszont akadtak olyanok is, akik igen. A kérdőíves felmérés alapján megállapítottuk, hogy a helyi társadalomban nincs éles elkülönülés a romák és a nem romák között Tolmácson, ezt a válaszadók több mint háromnegyede gondolja így.

A kötődés kapcsán azt az eredményt kaptuk, hogy a válaszadók 94%-a szeret Tolmácson élni. Azok közül, akiknek nem ez az első lakóhelye, családi kapcsolat, pontosabban házasságkötés miatt költöztek a faluba. Munkalehetőség miatt a válaszadónak csupán a 6%-a költözött a faluba, amely eredmény erősíti azt a feltevést, hogy a kínált munkalehetőségek miatt nem érdemes letelepedni a községben. Az ipartelepítés vagy vállalkozásfejlesztés elősegíthetné a népesség számának növekedését is. A megkérdezettek közel 60%-a Budapestre vagy más nagyvárosba költözne a legszívesebben, ha lenne rá lehetősége. Azt gondoljuk, hogy a hagyományos vidéki élet önmagában nem elég vonzó ahhoz, hogy a lakosságot helyben tartsa, vagy újabb lakókat csábítson a faluba. Élhetőbbé, élvezhetőbbé kell tenni Tolmácsot és környékét, hogy a beköltözők száma megnövekedjen.

Az elégedettség mérésből az derült ki, hogy a válaszadók közepes mértékben elégedettek a helyi közintézmények működésével és a helyi szolgáltatásokkal. A megkérdezettek a vallásgyakorlás lehetősége iránt mutatták a legnagyobb elégedettséget. A felmérésünk alapján a településen élők egyik legnagyobb problémája az úthálózat jelenlegi állapota. Ezen mindenképpen változtatni kell a közeljövőben, hiszen nem csak a faluba betérőknek, de a lakosságnak is ez egy sötét folt a településről kialakult képén. A szennyvízelvezetés megoldása, amelyre szintén nagy szükség lenne, az utak rendbetételével egy időben megoldható lenne. A jövőbeli elképzelések között szerepel a faluban található már romos, de még álló kastély felújítása, amely ide vonzhatná a turistákat. A Tolmácsot és Rétságot összekötő út mellé egy kerékpárút kialakítására szintén mutatkozik igény. Sokan kerékpároznak, esetleg sétálnak el azon az úton Rétságra ügyeiket vagy bevásárlást intézni.

Úgy látjuk, hogy a lakosság kismértékben vesz részt a közösségi életben, inkább csak a családi körben akar vagy tud jelen lenni. Néhány nagyobb csoporton kívül, mint például a nyugdíjasok, a labdarúgó csapat, nehezen fognak össze vagy alakítanak egy-egy kisebb közösséget a tolmácsiak.

Úgy gondoljuk, hogy megfelelő eszközökkel lehetne fejleszteni a közösséget és erősíteni a közösségi összetartást. Szinte folyamatosan vannak és lehetnének is programok, de ha nincs érdeklődés és részvétel, mindez ellehetetlenedik. Úgy véljük, hogy néhány kulcsembert megnyerése és részvétele segítené mások érdeklődésének felkeltését. A legtöbb program tervezésekor nyitni kellene a környék többi települése felé is, így növelni az érdeklődők számát, és a látóteret tágítani. Ha a falu iránt nagyobb érdeklődés mutatkozna, érdemes lenne valamilyen vendéglátó egységet is, például cukrászdát, kisebb éttermet nyitni.

A feltárás kooperációra vonatkozó részében a társadalmi szerveződésekkel kapcsolatban kérdeztük a válaszadót. Azt találtuk, hogy néhány kivételével, nem ismertek kellőképpen a helyi civil szervezetek, bár a válaszadók kicsivel több, mint fele tagja volt valamely tolmácsi civil szervezetnek. Sajnos a kérdőív eredményei is alátámasztották, hogy a helyiek összefogása egy-egy közös cél érdekében nem jellemző, csak kivételes esetekben. Ilyen például egy-egy önkormányzati, óvodai-iskolai rendezvény vagy a nyugdíjas klub valamely programja. Úgy véljük, hogy hiányzik a helyi társadalomból a közös cél, valamint néhány összetartó „vezéregyéniség”, egy szűk körű aktív mag, amely motiválná, cselekvésre ösztönözné a lakosságot. A legtöbb ember saját maga vagy rokonai, barátai által oldja meg a problémáit, tehát külső segítséget nem vesz igénybe. Véleményünk szerint az egyének számára hasznos lenne, ha gyarapítanák kapcsolati tőkéjüket, ezáltal életterületüket is bővíthetnék. A problémák megoldásának összekovácsoló erejét szintén ki lehetne használni azért, hogy eredményesebb legyen a fejlődés, és az egyén több emberi kapcsolata tegyen szert.

A lakosság részvételi szándékával is foglalkoztunk, és arra a következtetésre jutottunk, hogy nem csak az együttműködések kialakításának problémái állnak fenn, hanem az egyéni részvételi szándék sem megfelelő. Azt gondoljuk, hogy a mostani felgyorsult világunkban nincs elegendő idő a közösségi életre, akár családon kívül, akár családon belül. Fontosnak tartjuk, hogy támogassák és elősegítsék a helyiek a Polgárőr Egyesület és a Sportegyesület működését, hiszen ezek mozgósítják leginkább a helyi társadalmat.

A jövővel kapcsolatos kérdéseinkre kapott válaszokat reálisnak, megvalósíthatónak gondoljuk. A legfontosabb egy olyan fenntartható fejlődés megvalósítása, amelyben helyet kapnak a nagyobb infrastrukturális és munkahelyteremtő beruházások is a helyi közösség fejlesztése mellett. A Tolmácson élő válaszadók több, mint háromnegyede szeretne a jövőben is a településen maradni, ragaszkodnak a falujukhoz. Ezt a ragaszkodást kell erősíteni a helyiekben és a faluba látogatók vagy a lehetséges betelepülők számára is vonzóbbá kell tenni Tolmácsot.

Irodalomjegyzék

3. Andorka, R. (szerk.) (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest.
4. Böhm, A. (2002): Helyi társadalom, önkormányzatok, településfejlesztés. Agroinform Kiadóház, Budapest.
5. Csurgó, B. (2013): Vidéken lakni és vidéken élni. Argumentum Kiadó, Budapest.
6. Hankiss, E. (2004). Társadalmi csapdák és diagnózisok. Budapest: Osiris kiadó.
7. Kis K. (2006): A társadalmi tőke, mint a társadalmi és gazdasági folyamatokat befolyásoló erőforrás. In: Agrártudományi Közlemények, 2006/20., 69-73 p.
8. Pál L. (1984): Kísérlet a helyi társadalom „dimenzióinak” a megragadására. In: Böhm, A.-Pál L. (szerk.): Helyi társadalom II. Régiók, kistájak. MSZMP KB. Társadalomtudományi Intézete, Budapest, pp. 10-20.
9. Vitányi, I. (2007): Új társadalom- új szemlélet. Napvilág Kiadó, Budapest.